

Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakeminen vuonna 2023

Khall 09.10.2023 § 276
265/02.05.01.01/2023

Valmistelija

Talous- ja hallintojohtaja Sari Nissilä>

Kunnan valtionosuutta voidaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 30 §:n mukaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Sen arvioinnissa otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet. Harkinnanvaraisen avustuksen kriteereissä huomioidaan myös koronakriisin vaikutukset.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavia toimenpiteitä. Toimenpiteet aikatauluineen ja euromääräisinä vaikutuksineen **on esitettävä** valtionosuuden korotusta koskevassa hakemuksessa. Jos toimenpiteitä ei ole päätetty hakuajan loppuun mennessä, on hakemuksen liitteeseen merkittävä se, milloin valtuusto käsittelee ne ja mitkä toimenpiteet ovat. Valtionapuviranomainen voi asettaa korotuksen myöntämiselle ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos esitetyt toimenpiteet tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu.

Avustuksen myöntämisen ehtona on myös, että kunta toteuttaa kuntalain 118 §:n mukaisen arviointiryhmän ehdotuksen mukaiset toimenpiteet palveluiden edellytyksen turvaamiseksi. Edellä mainittu ehto koskee niitä kuntia, joihin on asetettu em. lain 118 §:n mukainen arviointiryhmä.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 30 §:n 2 momentin mukaan valtionapuviranomainen voi asettaa avustuksen myöntämiselle ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Edellä mainitun lainkohdan perusteella ministeriö asettaa valtionosuuden korotuksen käytölle seuraavat ehdot hyväksytyyn talouden tasapainotussuunnitelman lisäksi:

1. Korotus ei saa aiheuttaa vastaavan suuruista kunnan omassa päätäntävällässä olevien menojen lisäystä. Tämä koskee sekä käyttötalous- että investointimenoja. Korotus on tarkoitettu tukemaan kunnan omia talouden tervehdyttämistoimenpiteitä, joihin kunnan on syytä varautua avustuksesta riippumatta.
2. Korotus on tarkoitettu varautumiseen niihin talouden tervehdyttämistarpeisiin, jotka ovat syntyneet kunnan talouden aikaisemman kehityksen johdosta. Tällaisia tarpeita ovat varautuminen velanhoitokustannuksiin, alijäämien kattamiseen ja tiedossa oleviin tuloperusteiden jo tapahtuneisiin muutoksiin.

Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotukseen on käytettävissä enintään 10.000.000 euroa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 48 §:n 2 momentin mukaan korotusta on haettava valtiovarainministeriön päättämään ajankohtaan (17.10.2023) mennessä.

Pyhäjärven kaupungin taloudellinen tilanne täyttää kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakemisen perusteet.

Pyhäjärven kaupungin taloudelliseen tilanteeseen vaikutti oleellisesti valtionosuusjärjestelmän uudistaminen vuonna 2015. Valtionosuusjärjestelmän uudistuksen sekä verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen vaikutus peruspalvelujen valtionosuuteen vähensi kaupungin valtionosuustuloja noin 2,3 miljoonaa euroa vuonna 2015.

Ennen vuotta 2019 oli muutaman vuoden ajan tilanne, että kuntien harkinnanvaraista valtionosuutta ei pystynyt hakemaan lainkaan.

Kaupunginvaltuusto on päättänyt Pyhäjärven kaupungin talouden tasapainottamisohjelmista 20.6.2016 sekä 26.6.2018. Vuonna 2019 valmisteltiin veroprosenttien korotusesitykset vuodelle 2020, joista valtuusto teki päätökset syksyllä 2019. Pyhäjärven kaupungin talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2023 – 2025 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 29.8.2022.

Vuoden 2024 talousarvion sekä vuosien 2025 – 2026 taloussuunnitelmien laadinnassa tullaan toimenpanemaan aikaisemmin valmistellut säästötoimenpiteet sekä etsitään säästöjä vielä rakenteellisten ja toiminnallisten muutosten kautta. Henkilöstörakenne ja palvelutaso ovat keskeisesti tarkastelussa säästöjen hakemisessa.

Pyhäjärven kaupungin elinkeinorakenteessa korostuvat kaivostoiminnan (noin 15 % työpaikoista) ja maa- ja metsätalouden osuudet (noin 15 % työpaikoista). Pyhäjärven kaupungin suurin yksityinen työnantaja on Pyhäsalmi Mine Oy:n kaivos, joka on tarjonnut työtä noin 190 henkilölle. Lisäksi kaivoksella on työskennellyt noin 50 alihankkijoiden työntekijöitä. Myös monet paikkakunnan ja seudun metallialan yrityksistä tekevät alihankintatöitä kaivokselle.

Kaivostoiminnan ja maanalaisen louhinnan loppumisella on merkittäviä aluetaloudellisia vaikutuksia, joihin varautuminen on ollut välttämätöntä paikkakunnan ja seudun elinvoimaisuuden ylläpitämiseksi. Pyhäjärven kaivoksen ainutlaatuisen infrastruktuurin ja toimintaympäristön kaikki mahdollisuudet tulee suunnitelmallisesti hyödyntää uuden alueellisen kasvun ja elinvoimaisuuden aikaansaamiseksi sekä kansallisen kilpailukyvyn säilyttämiseksi.

Pyhäsalmen kaivoksen taloudellinen merkitys Pyhäjärvelle ja sen lähialueille on ollut ja on hyvin merkittävä. Kaivoksen toiminnasta syntyvät työllisyysvaikutukset ovat olleet viimevuosiin saakka kansallisesti noin 1150 henkilötyövuotta ja kunnallisverotuotot noin 4,8 miljoonaa euroa vuosittain.

Tästä vaikutuksesta suuren osan on arvioitu kohdentuvan Pyhäjärven kaupunkiin: jopa noin 680 henkilötyövuotta ja 3,1 miljoonaa euroa kunnallisverotuloja. Lisäksi Pyhäjärven kaupunki on saanut merkittävän suuruisen summan kaivoksen maksamasta yhteisöverosta. Kaivostoiminnan hiipuminen on merkinnyt huomattavia työpaikka- ja verotulomenetyksiä alueella. Tämä kehitys on jo alkanut ja on syventymässä merkittävästi juuri vuosina 2022 - 2023.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Kiviniemi Henrik

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää:

- 1) että Pyhäjärven kaupunki hakee kuntien harkinnanvaraisen

valtionosuuden korotusta 1,7 miljoonaa euroa vuodelle 2023.

- 2) antaa kaupunginjohtajalle ja talous- ja hallintojohtajalle valtuudet kaupungin hakemuksen laatimiseen. Hakemus toimitetaan kaupunginhallitukselle tiedoksi.

Päätös

Talous- ja hallintojohtaja Sari Nissilä oli paikalla asiantuntijana.

Kaupunginhallitus hyväksyi kaupunginjohtajan päätösehdotuksen kohdat 1 ja 2.